

57-letni Zvone Černelič iz Dečnega sela pri Brežicah je kmet z veliko začetnico. Človek, ki mu prav nič ni pretežko. Ob skrbi za posestvo, ki obsega 6,5 ha, 33 ha ima še v najemu, organizira in vodi predavanja, izobraževalne delavnice, strokovne ekskurzije, dela s študenti na praksi, ukvarja se tudi s povezovanjem manjših kmetij, še posebej pa rad dela z mladimi. V društvu za biodinamično kmetovanje Ajda Posavje, katerega predsednik je, na leto organizirajo okoli 50 dogodkov. Še posebej ponosen je na najbolj obiskano predavanje, ko jim je leta 2017 predaval eden največjih biodinamičnih kmetov iz Italije Pasquale Falzarano. »Takrat smo imeli rekorden obisk. Prišlo je 220 slušateljev, tako iz Slovenije kot iz Hrvaške.«

Tekst: **BIBA JAMNIK VIDIC**

Foto: **MATEJA JORDOVIČ POTOČNIK**

Zvone Černelič, gospodar
biodinamične kmetije in
prejemnik evropske nagrade
Rural Inspiration Awards

STRAH NI DOBER ŽIVLJENJSKI SOPOTNIK

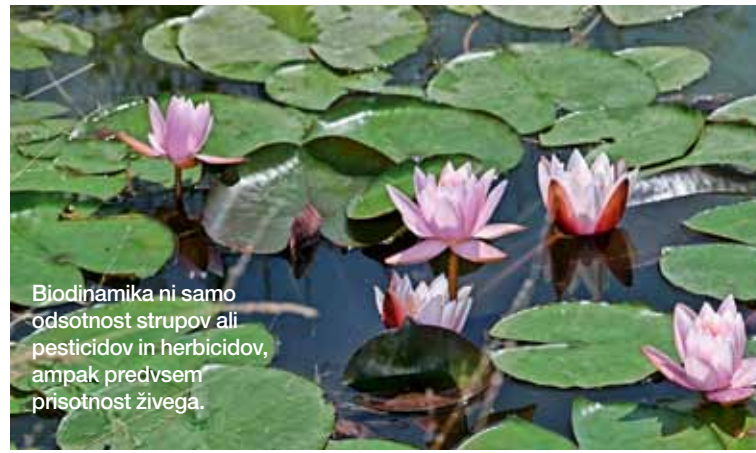
Zvone Černelič – z ženo imata štiri otroke in štiri vnuke, mlajši sin in bodoča snaha se že vpepljujeta v vodenje kmetije – pravi, da se redko zgodí, da bi mu zmanjkalo časa. »Treba si ga je vzeti. Če si dobro organiziran, se da vse. Z ženo si vzameva tudi čas samo za naju. Dokler se s tem, kar počnemo, ne mučimo, je vse v redu. Ko ni več tako, je dobro sedeti in razmisliti, ali se nam v to še splača vlagati energijo. Sam zaupam življenju. Ko zaupaš, se lahko prepustiš. Takrat strah nima nobene moči več.« Da njegovo zaupanje, tudi v moč narave, deluje, mu vedno znova pritrjujejo zadovoljni odjemalci zelnjave in jagod. »Dober pridelek dosežemo s pravim odnosom do narave in zemlje, kar je tudi filozofija biodinamičnega kmetovanja,« pove novopečeni prejemnik nagrade Evropske komisije in Evropske mreže za razvoj podeželja. Černelič si je nagrado »prislužil« med 77 prijavljenimi kmetijami iz vse Evrope, kot primer dobre prakse zaradi naravi prijaznega kmetovanja, ki občutno prispeva k blaženju podnebnih sprememb.

Brez strahu na svojo pot

Ko je bil star 11 let, so starši kupili prvi traktor. »Oče je na traktor namestil škroplilnico in poškropil njivo s koruzo. Gledal sem, kako škropi trup po njivi, in razmišljal, da to ni dobro, niti za koruzo niti za zemljo.« Najmlajši od štirih otrok je bil predviden za naslednika družinske kmetije. Po končani srednji kmetijski šoli je začel intenzivno vlagati v kmetijo. Obnovil je hlev, zasadil sadna drevesa. »Delal sem z veliko vnemo, vendar se na žalost ni izšlo. Zgodba je žalostna. Ne bi je rad razlagal, lahko rečem le to, da so težave, s katerimi sem se takrat spopadal, začele graditi mojo osebnost in mojo novo pot.« Z ženo sta se odločila, da gresta na svoje. Najela sta posojilo, dobila dva pogumna poroka zanj in kupila 2,4 ha veliko posestvo, na katerem sta bila hiša in hlevček za tri krave. V 28 letih je zrastle v mogočno posestvo. Černeličevi imajo danes 6,5 ha lastne zemlje, 33 pa je imajo v najemu. Hiša je obnovljena, ob njej stoji sto let star kozolec, ki so ga na posestvo pripeljali naknadno in je danes za hlev. Ob hiši so lično urejeni pokriti nasadi za jagode in za več kot 30 različnih vrst zelenjave. V nekdanjem premičnem molzišču za krave so uredili kurnik, imajo celo svoje jezerce z lokvanji. Kako so prišli do molzišča za krave, je spet ena od zgodb, ki ga je, kot pravi Zvone, pomagala graditi. »Prvega junija 2000 sem moral dobesedno bežati z 12 kravami in 8 teleti. Ker na domačiji nismo imeli hleva, je bilo treba na hitro urediti prostor za njihovo bivanje in molžo.« Zvone se je nemudoma lotil dela in naredil premično molzišče za štiri krave. »Medtem

Biodinamično kmetije delujejo kot ekosistemi, organizirani, ki ga tvorijo rastline, živali in ljudi v medsebojni harmoniji.

Biodinamika ni samo odsotnost strupov ali pesticidov in herbicidov, ampak predvsem prisotnost živega.

Proti boleznim in škodljivcem se borijo predvsem z zdravimi in odpornimi rastlinami, ki jih vzgojijo sami.

V nekoč premičnem molzišču za krave domujejo kokoši.

»Kadar se ljudje pritožujejo, da se ne da nič spremeniti, da so multinacionalke premočne, da je že vse onesnaženo, jim odgovarjam, da vsak lahko nekaj naredi. Moj prispevek je, da ne zastrupljam zemlje in da ljudem lahko ponudim zdravo hrano. In če bo zaradi moje hrane manj bolnih ljudi, to ni več nezamisljivo.«

ko sta se dve molzli, smo drugi dve pripravljali na molžo. Užitek je bilo molsti krave direktno na pašniku. Še posebej so uživali otroci, ki so mi pri tem pomagali. Pozimi pa smo za krave uredili prostor v kozolcu. Živina se tu dobro počuti, saj ni privezana, hlev je odprt, da se živali lahko prosto sprehajajo. Naše krave tudi niso nikoli umazane, saj imajo dovolj prostora in nastilja.« Okoli 40 glav imajo trenutno. Med obiskom jih okoli hiše nismo videli, do zime se namreč pasejo drugje. »Pašnike imamo kar v

osmih okoliških vaseh. Velik del pašnikov je v hribovitem svetu, kjer živina poskrbi za 'čiščenje' zaraščenih predelov, ki jih je težko kositi.« Tudi njihova prehrana je skrbno izbrana. Krave jedo samo travo, pozimi pa seno. Z žiti jih ne hranijo. »Hraniti krave z žiti se mi zdi potratno. Na 1 ha površine lahko vzredimo le okoli 200 kg mesa ali pa se odločimo, da bomo na tej površini gojili sadje, zelenjavo in žita za prehrano ljudi. Tako bomo prehranili bistveno več ljudi, kot bi jih z mesom, pa še manj bomo onesnaži-

li okolje. Nobene potrebe ni, da ima kmet v hlevu 100 glav živine. Ljudje danes pojedjo čisto preveč mesa in popijejo preveč mleka. Človek je edino bitje, ki še v odrasli dobi pije mleko. V starih časih, ko drugega ni bilo in je mleko dobesedno pomenilo preživetje, je bilo to v redu, danes pa te vrste hrane ne potrebujemo.« Černeličevi varujejo okolje tudi tako, da uporabljajo čim lažjo mehanizacijo. »Manjši traktorji porabijo tudi manj goriva. Zavedati se moramo, da je vsak stroj, ki gre na njivo, pretežak. Že stari ljudje so rekli, da je zemlja naša mati, ki jo je treba skrbno čuvati.«

Od konvencionalne pridelave do certifikata Demeter

Ko sta se z ženo, višjo medicinsko sestro, leta 1993 preselila v svojo hišo, sta najprej zasadila jagode. »Povezal sem se z enim od podjetij v Krškem, ki se ukvarja s pridelavo jagod, in po-

Na ekološki način kmetujejo od leta 2003, od konca leta 2014 ima kmetija certifikat Demeter, ki po svetu velja za najkakovostnejšo hrano.

stal njihov kooperant. Med napotki svetovalne službe je bilo tudi navodilo o škropljenju. Škropili naj bi jih petkrat. Meni se je to zdelo odločno preveč, zato sem jih škropil samo dvakrat. Potem pa se je enkrat zgodilo, da mi je zmanjkalo škropiva za 15 metrov nasada. Odločil sem se,

Zvone Černelič je bil eden od petih slovenskih kandidatov za nagrado navdihujoče podeželske prakse (Rural Inspiration Awards). Evropsko komisijo in Evropsko mrežo za razvoj podeželja je prepričal s svojim načinom kmetovanja in obdelave tal. Dokazal je, da je možno trajnostno kmetijstvo, ki lahko hkrati prispeva k blaženju podnebnih sprememb. Kmetija Černelič, ki je med 77 kandidatov držav Evropske unije sodelovala na natečaju Evropske komisije Rural Inspiration Awards 2020, je zmagala v kategoriji Popular vote. V spletnem glasovanju je prejela največ glasov javnosti.

da preverim, kaj se bo zgodilo, če jih sploh ne poškropim.« In kaj se je zgodilo? »Nič. Nobene razlike nisem opazil. Res je, da je bila zemlja takrat še spočita, jagode smo imeli zavarovane s streho, tudi vreme je bilo tisto leto ugodno. Takrat sem se odločil, da popolnoma preneham s škropljenjem.« Nekaj let je jagode gojil po svoje, začel je gojiti še zelenjavo, leta 2003 pa kmetijo preusmeril v ekološko pridelavo. Devet let kasneje se je preusmeril še v certificirano biodinamično pridelavo Demeter, ki označuje pridelke, pridelane po načelih biodinamike, in pomeni hrano najvišje kakovosti. Odločitev za biodinami-

Ko so začeli kmetovati, so se odločili, da bodo njihove stranke doživele okus narave z vrhunskimi ekološkimi pridelki, ki napolnijo telo in duha s pozitivno energijo.

ko se je rodila na enem od družinskih izletov. »Z otroki smo šli na kopanje in obisk k nemu od ekoloških kmetov, ki je živel ob Kolpi. Ko smo spraševali za pot, smo se zapletli v pogovor z gospo, za katero se je izkazalo, da kmetuje po biodinamičnih načelih. Gospa Anka Černec nas je povabila na ogled svoje kmetije. Tri ure smo bili pri njej in takrat se je v meni nekaj premaknilo.« Tako zelo, da se je nemudoma včlanil v interesno skupino posavskih biodinamikov. Ko se je ta preoblikovala v društvo Ajda Posavje, je bil eden od ustanovnih članov. »Čez štiri leta, ko se je takratni predsednik odločil, da ne bo več kandidiral, so izbrali mene.« Društvu, ki je eno aktivnejših biodinamičnih društev v Sloveniji – v enem letu pripravijo več kot 50 dogodkov, predavanj in delavnic –, predseduje od leta 2015. »Obiskujemo tudi večje biodinamične kmetije po Evropi. Moj mentor je bil lani preminuli Alex Podolinsky, pionir biodinamike iz Avstralije. Še leto pred smrtjo, star je bil 94 let, nam je prišel svetovat glede mešanja preparatov.« Černelič se lahko pohvali, da je njihova kmetija

največja kmetija s certifikatom Demeter v Sloveniji, društvo, ki ga vodi, pa ima največje število kmetij s tem certifikatom.

Z biodinamičnimi preparati pridelek rešil pred zmrzaljo

Na kmetiji uporabljajo pretežno biodinamične preparate, ki so popolnoma naravni. »Največ uporabljamo gnoj in kremen iz roga. V kompost pa vstavljamo kompostne kroglice iz kopriv, kamilic, rmana, hrastovega lubja, regrata in baldrijana. Biodinamiki delujemo po načelih Rudolfa Steinerja, utemeljitelja biodinamičnega kmetijstva. Že pred sto leti je ljudi opozarjal, da zemlja umira in da je človekova naloga, da jo na novo oživlja. Večina biodinamikov jo oživlja tako, da je ne orje, gnoji samo s kompostom domačih živali, na njive sejejo mešane posevke in kolobarijo.« Lani so mu biodinamični preparati pomagali izboljšati okus in zorenje jagod, celo več, pohvalil se je lahko z rekordnim pridelkom. »Lanski maj je bil zelo hladen, zato jagode niso zore-

le tako, kot bi morale. Ker sem imel za vikend 15. in 16. maja ogromno naročil – zadnjih devet let v tem terminu organiziram ekološko tržnico, zdravstveni dom je z našimi jagodami želel proslaviti dan zdravja, naročili so jih tudi v osnovni šoli – me je pošteno skrbelo, kako bom pridelal naročenih 220 kilogramov jagod.« Potem je uporabil preparat kremen iz roga. »Ta preparat ima v sebi element toplote. S pripravkom sem poskropil jagode in jim tako 'pričaral' pet sončnih dni. Okus je bil božanski. Takrat so celo ljudje, ki ne verjamejo v ekološko pridelavo, priznali, da so naše jagode boljšega okusa kot druge.« S pripravkom iz baldrijana pa mu je skoraj uspelo rešiti še jesenski pridelek kumar. Zakaj skoraj? »Za 27. oktober je bila napovedana ohladitev do -3,5 °C. Zvečer sem kumare poskropil z baldrijanom, zjutraj so bile v redu. Naslednji dan, ko je bila napovedana ohladitev do -1,5 °C, pa jih nisem imel časa poskropiti, ker sem vodil biodinamično delavnico. Kumare so zmrznile.« Ga ljudje kdaj prosijo, da bi jim pomagali reševati pridelek z biodinamičnimi preparati? »Me, vendar jim takoj povem, da niso za splošno uporabo. Tam, kjer kmetujejo na konvencionalen način, ne bodo učinkovali, saj ti preparati v kombinaciji s kemijo ne učinkujejo. Pomembno pa je tudi, da v kmetovanje daš svojo energijo in dušo. Menim, da je treba ljudem pustiti, da se odločajo po svoje. Če jim bo dano, bodo že našli smer, ki jih bo pripeljala na našo pot.«

Košarica jagod za umirajočega

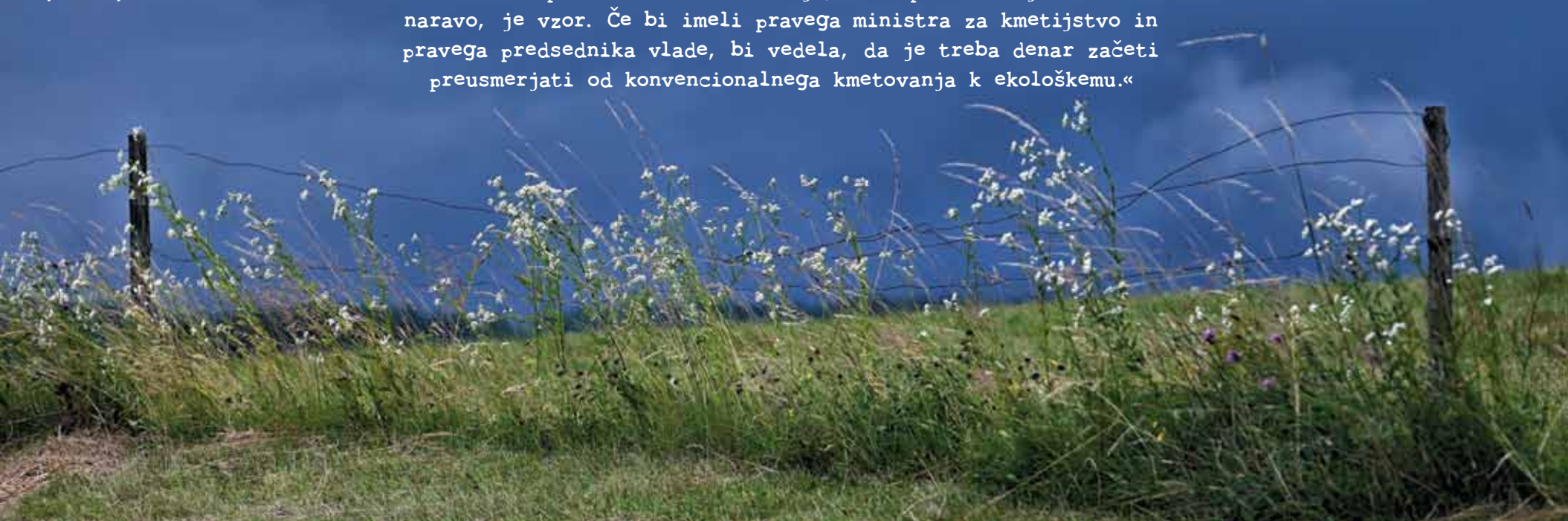
Černeliča stranke poznajo tudi po tem, da zelo pazi, da vsak pride na svoj račun. »Kadar imam premalo jagod, stranke vedo, da jih ne morejo kupiti veliko. Stalne stranke me same pobarajo, naj jim povem, koliko jim jih pripada. Letos junija se mi je zgodilo, da je prišla stranka in hotela kupiti skoraj vse jagode. Povedal sem ji, da ji jih toliko, kot jih želi, ne morem prodati, saj morajo ostati še za druge. Ko je na vrsto prišla naslednja stranka, se mi je zahvalila in mi povedala, da se je nekaj podobnega zgodilo septembra pred osmimi leti. Tudi takrat je gospa pred njo želela kupiti zadnje tri košarice jagod, jaz pa sem ji prodal samo dve. In tako je ona lahko kupila zadnjo košarico jagod. Šele po osmih letih mi je zaupala, da je bila košarica namenjena njenemu umirajočemu soprogu, ki si je zaželel mojih jagod. Njena pripoved me je zelo ganila. Veste, to so nagrade, ki mi pomenijo največ. S tržnice še nikoli nisem šel slabe volje (na ekološki tržnici v Ljubljani boste pridelke iz Černeličeve kmetije našli ob sredah in sobotah, op. a.). Lepo je videti, da ljudje cenijo tvoje pridelke. Ko sem letos 18. aprila, bilo je med karanteno, prišel

na tržnico s 40 kg jagod, so me ljudje že čakali. Niti iz avta še nisem zložil, ko se je že nabrala vrsta. Stranke me res gradijo in hranijo mojo dušo.«

Prihodnost je v povezovanju v skrbi za naravo

Černeličevi novi izzivi so povezovanje manjših kmetij in izobraževanje ljudi, tako potrošnikov kot kmetov. »Več bi si morali pomagati med seboj. Sam sem v navezi s tremi ekološkimi kmeti. Skupaj smo kupili tudi nekaj mehanizacije. Lepo sodelujemo. Želim si, da bi s svojim znanjem dosegel čim več kmetov, vendar je to težka naloga. Konvencionalni kmetje težko sprejemajo in razumejo filozofijo biodinamike. Sem pa vesel, da se nam kljub vsemu počasi pridružujejo. Celo taki, ki so se nam posmehovali, so že začeli. Edini recept za širitev zavedanja, kako pomembna je skrb za naravo, je vzor. Če bi imeli pravega ministra za kmetijstvo in pravega predsednika vlade, bi vedela, da je treba denar začeti preusmerjati od konvencionalnega kmetovanja k ekološkemu.« Mogoče pa se mu želja uresniči. Včasih tudi sanje postanejo resničnost. Tako, kot je nepričakovano prišla nagrada Evropske komisije in Evropske mreže za razvoj podeželja – navdihujoče podeželske prakse (Rural Inspiration Awards). »Za nagrado, ki sem jo dobil, si še v sanjah nisem predstavljal, da bi lahko pripadla meni.« Pa mu je. Celo več. Dobil je nagrado v posebni kategoriji Popular vote (glas ljudstva). »Vesel sem, da so ljudje glasovali zame. Celo iz tujine so glasovali. Med njimi je bil

Černeličevi na zemlji kolobarijo.

»Edini recept za širitev zavedanja, kako pomembna je skrb za naravo, je vzor. Če bi imeli pravega ministra za kmetijstvo in pravega predsednika vlade, bi vedela, da je treba denar začeti preusmerjati od konvencionalnega kmetovanja k ekološkemu.«

Nagrada v pravih rokah!

Krave se osem mesecev pasejo v naravi, zimo pa preživijo v odprtem hlevu.

Kmetija Černelič se je v 28 letih z 2,4 ha povečala na 6,5 ha veliko posestvo. Na njem stoji tudi sto let star kozolec, ki je pozimi odprt hlev.

in pridelana konvencionalno, drugi dve sta bili pridelani na kmetiji, ena na ekološki, druga na biodinamični. Zadnji dve sta celo zrasli iz enakega semena in sta bili obrani ob isti uri istega dne. Kumare sem najprej razrezal, jih ponovno sestavil skupaj, zavil v folijo za živila in postavil na sobno temperaturo. Po 12 dneh je konvencionalno pridelana kumara zgnila, ekološka porumenela, biodinamična pa ostala nedotaknjena. Celo več, kumara se je celo zrasla, tako, da sem jo lahko prijel in dvignil. Kumare sem nazadnje še za tri mesece dal v klet. Kumaro iz biodinamične pridelave so po-

tudi znanstvenik iz Danske, s katerim sva v enem od poskusov dokazala, da ima zelenjava, pridelana biodinamično, v sebi veliko življenjsko moč.« Za kaj je šlo? »Dr. Anderson se ukvarja s proučevanjem vitalnosti hrane. Odločil sem se, da še sam preverim, ali njegove trditve držijo. Vzel sem tri sveže kumare, vse slovenskega porekla: ena je bila kupljena v trgovini

jedle miši, ekološko so načele, konvencionalne pa se sploh niso dotaknile.« Kaj ga žene? »Želim si, da bom, ko bom šel s tega sveta, pustil vtis, da je bil svet tudi zaradi mene lepši. Kadar se ljudje pritožujejo, da se ne da nič spremeniti, da so multinacionalne premočne, da je že vse onesnaženo, jim odgovarjam, da vsak lahko nekaj naredi. Moj prispevek je, da ne zastrupljam zemlje in da ljudem ponudim zdravo hrano. In če bo zaradi moje hrane manj bolnih ljudi, to ni več neznamerljivo.« ■

Na biodinamični kmetiji Černelič pridelujejo več kot 30 vrst zelenjave, gojijo tudi jagode.

